

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

PECULIARITIES OF METHODS OF TEACHING ENGLISH FOR FOREIGN STUDENTS

У статті здійснено спробу виокремлення організаційно-педагогічних напрямів інновації методики викладання англійської мови для студентів-іноземців. Підсумовано, що в сучасному світі збільшується значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості не тільки економіки, а й суспільства загалом. Її роль постійно зростає разом зі зростанням впливу людського капіталу. Установлено, що навчання англійської мови в аудиторії іноземних студентів здійснюється на основі використання двох або більше мов. Це, у свою чергу, породжує своєрідні лінгвістичні, психологічні та педагогічні передумови, які й визначають специфіку навчання іноземних мов у цих умовах.

Для виокремлення організаційно-педагогічних напрямів інновації методики викладання англійської мови для студентів-іноземців здійснено науковий дискурс у декількох напрямках: аналіз і конкретизація змісту навчання англійської мови як складної діалектичної єдності, що складається зі взаємодії певним чином організованого навчального матеріалу (змісту навчального предмета) і процесу навчання (функціонального аспекту педагогічного процесу) й визначається сукупністю освітньої, розвивавальної та виховної цілей навчання; уточнення класифікаційних груп умов підготовки іноземних студентів до англомовної комунікації тощо. З'ясовано, що двомовність, із якою зіткнулося викладання англійської мови у вищій школі, – явище соціально закономірне й необхідне в нашій державі. Тому розроблення методики викладання англійської мови в іноземній аудиторії має будуватися з урахуванням лінгвістичних особливостей мови спілкування студентів.

Детальний аналіз наукової літератури дав змогу припустити, що у зв'язку з цим викладачі ЗВО України мають спиратися на такі вимоги щодо використання рідної мови під час навчання англійської мови: закріплення знайомих зв'язків іншомовних мовних одиниць із їх еквівалентами в рідній мові, перешкоджання створенню помилкових мовних зв'язків між структурами рідної й англійської мов, формування вміння переключатися з однієї мови на іншу.

Ключові слова: методика, методика викладання, англійська мова, студенти, іноземні студенти, особливості.

The article attempts to define the organizational and pedagogical directions of innovating the English language teaching method for foreign students. It has been concluded that in the modern world the significance of education as the most important factor in shaping a new quality not only for the economy but also for society as a whole is increasing. Its role is steadily increasing with the growth of influence of human capital. It has been established that the teaching of English in the classroom of foreign students is based on the use of two or more languages. This, in turn, gives a rise to peculiar linguistic, psychological and pedagogical prerequisites, which determine the specifics of teaching foreign languages under such conditions.

In order to determine the assignment of organizational and pedagogical directions of innovating the methods of teaching English to foreign students, scientific discourse has been conducted in several directions: analysis and substantiation of the content of teaching English as a complex dialectical unity, consisting of the interaction of teaching materials, organized in some way, (the content of educational subject) and teaching educational process (the functional aspect of the pedagogical process). All these aspects have been determined by the totality of educational, developmental and educative goals of education. Another direction is clarification of classified groups of conditions for preparation of foreign students for English-speaking communication, etc. It has been established that bilingualism, which English teachers at high schools have faced with, is a phenomena that is social and expectable in our country. That is why the development of the English language teaching method for foreign audience should be built on the grounds of linguistic features of the language used by students.

This detailed analysis of the scientific literature allows suggesting that in this regard, teachers at higher educational institutions of Ukraine should rely on the following requirements for the use of their mother tongue while teaching English: setting similar links of foreign language units with their equivalents in their native language, preventing creation of erroneous linguistic connections between native and English entities, forming the ability to switch from one language to another.

Key words: methods, methods of teaching, English language, students, foreign students, peculiarities.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-17-1-5>

Богданова Т.Г.,

старший викладач

кафедри іноземних мов

Київського національного лінгвістичного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

У сучасному світі збільшується значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості не тільки економіки, а й суспільства загалом. Її роль постійно зростає разом зі зростанням впливу людського капіталу. Освітня політика будь-якої держави, відображаючи загальнонаціональні інтереси у сфері освіти, має, природно, враховувати разом із тим і загальні тенденції світового розвитку.

Сучасне світове співтовариство ставить перед усіма типами навчальних закладів завдання підготовки кваліфікованих фахівців, які володіють певною категорією знань, що будуть спрямовані на благо наявної соціально-економічної системи тієї чи іншої країни. Усе це позиціонує перед світовою системою освіти, сучасною педагогічною наукою особливо важливу мету – виховати й підготувати нове покоління, здатне активно включитися в якісно

новий етап розвитку суспільства, пов'язаний зі стрімким науково-технічним прогресом.

Оволодіння, як мінімум, однією іноземною мовою сьогодні стає невід'ємною вимогою професійної компетенції фахівця в усьому світі. Розширення та якісна зміна характеру міжнародних зв'язків, інтернаціоналізація всіх сфер суспільного, політичного й економічного життя країн зробили іноземні мови реально затребуваними. Водночас примітно, що кожного року в нашій країні зростає кількість іноземних студентів, які приїжджають навчатися у вітчизняних ЗВО. Навчальна програма передбачає вивчення англійської мови, у зв'язку з чим виникає безліч питань, пов'язаних з особливостями методики її викладання іноземним студентам [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У нашій країні за останні роки намітилися істотні досягнення в галузі навчання іноземних мов в умовах різнонаціональної аудиторії. Про це свідчить велика науково-методична література та спеціальні дослідження, присвячені питанням навчання іноземних мов в умовах дво- або багатомовності [2; 3; 4; 5 та ін.]. Вивчення цих джерел свідчить про необхідність розроблення спеціальних шляхів і способів навчання іноземних мов стосовно конкретної аудиторії, яка має свої специфічні особливості. Це пов'язано, по-перше, з наявною в національній аудиторії багатомовністю. Навчання англійської мови в аудиторії іноземних студентів здійснюється на основі використання двох або більше мов. Це, у свою чергу, породжує своєрідні лінгвістичні, психологічні та педагогічні передумови, які й визначають специфіку навчання іноземних мов у цих умовах.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак розуміння наукових доробків сучасних авторів засвідчило відсутність цілеспрямованих пошуків у напрямі виокремлення особливостей методики викладання англійської мови для студентів іноземців. Водночас анонсоване дослідження базується на наявних теоретико-методологічних засадах англійської освіти.

Тому **метою статті** є виокремлення організаційно-педагогічних напрямів інноватизації методики викладання англійської мови для студентів-іноземців.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство вимагає конкурентоспроможних фахівців, здатних спілкуватися професійною іноземною мовою за своєю спеціальністю [5, с. 229]. Знання іноземної мови забезпечує підвищення рівня професійної компетенції фахівця. Тому питання, як навчати професійно зорієнтованої англійської мови іноземних студентів, стає сьогодні актуальним як ніколи.

Насамперед варто сказати, що зміст навчання англійської мови як «складна діалектична єдність,

що складається зі взаємодії певним чином організованого навчального матеріалу (змісту навчального предмета) і процесу навчання (функціонального аспекту педагогічного процесу)» [1, с. 180], визначається сукупністю освітньої, розвивавальної й виховної цілей навчання.

У сучасній методиці викладання іноземних мов основний акцент робиться на формування комунікативної компетенції [5]. Комунікативну компетенцію майбутнього фахівця можна визначити як «здатність здійснювати комунікацію в процесі виконання різних фахових дій і вирішення професійних завдань на основі спеціально сформованих знань і умінь» [6, с. 79]. Комунікативна спрямованість курсу англійської мови у ВНЗ визначається кінцевою метою навчання: формуванням у майбутніх фахівців здатності й готовності до міжкультурного спілкування, що припускає досягнення певного рівня компетенції, – уміння співвідносити мовні засоби з конкретними цілями, завданнями, ситуаціями й умовами спілкування [4].

Двомовність, із якою зіткнулося викладання англійської мови у вищій школі, – явище соціально закономірне та необхідне в нашій державі. Тому розроблення методики викладання англійської мови в іноземній аудиторії має будуватися з урахуванням лінгвістичних особливостей мови спілкування студентів. Інтеграція з рідною мовою під час вивчення англійської необхідна для створення сприятливих умов засвоєння мовних явищ, що мають аналоги в обох мовах, що дає змогу, з одного боку, здійснити позитивне перенесення знань, а з іншого – уникнути негативного явища інтерференції рідної мови. Не можна не враховувати, що іноземна (тут – англійська) мова накладається на раніше освоєну рідну, тому викладання має вестися з урахуванням їх взаємовпливів.

У зв'язку з цим викладачі у ЗВО України повинні спиратися на такі вимоги щодо використання рідної мови під час навчання англійської мови: закріплення знайомих зв'язків іншомовних мовних одиниць із їх еквівалентами в рідній мові, перешкоджання створенню помилкових мовних зв'язків між структурами рідної й англійської мов, формування вміння переключатися з однієї мови на іншу.

Водночас варто пам'ятати, що під час вивчення іноземної (тут – англійської) мови зазвичай спостерігається одностороння інтерференція, тобто проникнення елементів рідної мови в досліджувану. На кінцевих етапах вивчення, коли система іншої мови засвоюється досить повно, стає рівноцінною або майже рівноцінною за ступенем засвоєння із системою рідної мови, відбувається загасання інтерференції. Виникає тип відносин, які прийнято називати незмішаною двомовністю.

Важливим моментом є методика навчання, що в окремих випадках у разі неправильного підходу

до зіставлення рідної й досліджуваної мов може посилювати інтерференцію.

Розкриття сутності та специфіки навчання англійської мови студентів-іноземців ми бачимо насамперед саме в навчанні трьох мов, у трилінгвізмі, за якого англійська мова є третьою за порядком включення в процес навчання. Однак за часом навчання вона функціонує водночас із рідною та українською мовами [3]. Під час зіставлення матеріалу трьох мов стає можливим заздалегідь виявити труднощі, передбачити й урахувати типові помилки, зрозуміти природу та причину помилок, установити порядок послідовного вивчення мовного матеріалу. При цьому практика показує, що, наприклад, коли соціальне навантаження падає на рідну мову студентів, усвідомлене оволодіння матеріалом англійською мовою може бути успішно реалізовано за умови, коли викладання іноземної мови здійснюється саме з опорою на рідну мову.

Огляд інформації, що публікується в сучасній науковій лінгвістичній літературі щодо проблеми порівняльного аналізу вивчення англійської мови студентами-іноземцями, переконує нас у тому, що опора на рідну мову або відштовхування від неї є одним із головних засобів досягнення поставлених цілей під час навчання іноземних мов національних груп студентів ЗВО. Варто зауважити, що, коли зіставлення проводиться з метою наукового дослідження контактуючих мов як у плані синхронії, так і в плані діахронії, воно приносить велику користь мовознавству з наукового та практичного поглядів і може слугувати цінним матеріалом не тільки для проведення практичних занять, а й для складання різних навчально-методичних посібників, розроблення приватних методик викладання англійської мови студентам-іноземцям [3].

Зіставлення явищ досліджуваної іноземної мови з особливостями рідної й української мов сприяє формуванню в студентів емоційного «почуття» і розкриттю особливостей побудови мови іноземною мовою (практична спрямованість).

Цей метод дає змогу також виявити можливі відповідності, спільні риси, встановити загальні закономірності й факти, властиві різним мовам, а також деякі особливості рідної та іноземної мов, що вислизують під час їх «внутрішнього» вивчення. У порівняльному плані, на нашу думку, повинні вивчатися всі основні аспекти мови: фонетика, морфологія, синтаксис, лексика, фразеологія і стилістика.

Так, під час вивчення граматичного матеріалу те чи інше граматичне явище пояснюється минаючи переклад українською мовою. Для студентів, чією рідною мовою є інша мова, набагато легше дається розуміння граматики англійської мови шляхом порівнювання її з рідною.

Безперечно, в умовах студентської групи, що складається з іноземців, створюються певні труд-

нощі одночасного освоєння 2-х і навіть 3-х мов (рідна, українська, англійська). Тому вся методика навчання повинна будуватися з таким розрахунком, щоб полегшити студентам подолання тих специфічних труднощів, які виникають у них через особливості рідної мови порівняно з досліджуваною (тут – англійською). Але й не можна применшувати значення порівняльного вивчення мов, як указував ще академік Щерба: «У рідній мові нічого помічати – в ній усе просто й само собою зрозуміло, і нічого не збуджує ніяких сумнівів, друга мова, що вивчається в порівняльному плані, дає можливість висловлювати ту ж думку іншими засобами, допомагає розкривати різноманітні засоби вираження й у рідній мові»... «Помічати різні відтінки думки, що до сих пір не помічалися нами в рідній мові».

Нині в методиці викладання англійської мови іноземним студентам багато питань. На недостатню розробленість проблеми порівняльного дослідження іноземних мов з англійською вказує той факт, що до сих пір викладання англійської мови у ЗВО України ведеться без урахування специфіки рідних мов студентів і здійснюється на базі підручників, призначених для тих, чією рідною мовою є українська. Через недостатню розробленість цього питання в науково-теоретичному й методичному планах інтерференція іноземних мов (французька, арабська тощо), отже, виявляється значною мірою не врахованою.

Підручники, що враховують фактичну двомовність студентів і спираються на їхній білінгвальний досвід, є досі великою рідкістю. Тобто вся навчально-методична література з іноземних мов має дещо знеособлений характер, оскільки призначається не для конкретних студентів, а для якогось абстрактного студента вітчизняного ЗВО. На нашу думку, для вирішення цього завдання явище багатомовності необхідно розглядати як специфічну методичну ситуацію, для якої потрібно чітко визначити прийоми й організаційні форми навчання іноземної мови в цих умовах і створити адекватну цій методичній ситуації систему вправ.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що в сучасній методиці викладання іноземних мов основний акцент робиться на формування комунікативної компетенції. Комунікативну компетенцію майбутнього фахівця можна трактувати як здатність здійснювати комунікацію в процесі виконання різних фахових дій і вирішення професійних завдань на основі спеціально сформованих знань і вмінь. Нині в українських ЗВО навчається велика кількість студентів-іноземців. Тому розроблення методики викладання англійської мови в іноземній аудиторії має будуватися з урахуванням лінгвістичних особливостей мови спілкування студентів. Інтеграція з рідною мовою під час вивчення англійської необхідна для створення сприятливих умов засвоєння мовних явищ, які мають аналоги в обох

мовах, що дає змогу, з одного боку, здійснити позитивне перенесення знань, а з іншого – уникнути негативного явища інтерференції рідної мови.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі вбачаємо в розробленні методичних матеріалів для вдосконалення методики викладання англійської мови для студентів-іноземців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бим И.Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника: Опыт системно-структурного описания. Москва : Русский язык, 1977. 288 с.
2. Веремієнко С.Я., Корсун Ю.О. Поняття білінгвізму його різновиди та застосування в процесі навчання. URL: www.nbuv.gov.ua.
3. Ворожцова И.Б. Личностно-деятельностная модель обучения иностранному языку. Ижевск : Изд. дом «Удмуртский университет», 2000. 123 с.
4. Кенетова Р.Б., Абрегова А.В. Личностный подход при обучении профессионально-ориентированному английскому языку. *Наука вчера, сегодня, завтра* : мат. XXXIII Междунар. науч.-практ. конф. Новосибирск : СибАК, 2016. № 4 (26). С. 86–91.
5. Кузнецова С.В., Грамма Д.В. Некоторые вопросы обучения профессионально-ориентированному английскому языку. *Инновационная наука : международный научный журнал*. 2015. № 12. С. 229–230.
6. Теляшенко В.Л. Професійно орієнтоване навчання студентів іноземної мови в немовному вузі. *Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах* : матеріали Наук.-практ. конф. (20 травня 2003 р.). Харків : Магістр, 2003. С. 78–81.